

Making Kiddush on Grape Juice

(1) במדבר פרק כח פסוק ז

ונסכו רביעת ההין לכבש האחד בקדש הסך נסך שכר לה:

(2) רש"י במדבר פרק כח פסוק ז

נסך שכר - יין המשכר פרט ליין מגתו:

(3) תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צז עמוד א וב

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך על גבי המזבח. למעוטי מאי? אילימא למעוטי יין מגתו, והא תאני ר' חייא: יין מגתו לא יביא, ואם הביא - כשר; וכיון דאם הביא כשר, אנן אפילו לכתחלה נמי! דאמר רבא: סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום

(4) רמב"ן במדבר פרק כח פסוק ז

ונסכו - יין. בקדש הסך - על המזבח יתנסכו. נסך שכר - יין המשכר פרט ליין מגתו, לשון רש"י. ואינו נכון, שכבר אמרו (ב"ב צז א) יין מגתו לא יביא ואם הביא כשר, והנה אינו מתמעט מן הכתוב, אלא מעלה מדרבנן לכתחילה.

(5) מזרחי על במדבר פרק כח פסוק ז

הרמב"ן ז"ל טען ואמר: "ואינו נכון, שהרי כבר אמרו. 'יין מגתו לא יביא, ואם הביא כשר'. והנה אינו מתמעט מן הכתוב, אבל הוא מעלה מדרבנן לכתחילה. אבל 'שכר' להוציא את המזוג, שהוא פסול אפילו בדיעבד, וכך הוא נדרש בספרי". ואני תמיה מאד, וכי לא ראה מה שפירש הרשב"ם ז"ל, שכל דבריו דברי רש"י, בבתרא פרק המוכר פירות, גבי "יין מגתו לא יביא, ואם הביא כשר לא יביא משום, דכתיב 'שכר' מידי דמשכר. ואם הביא כשר דליכא עכובא.

(6) שולחן ערוך אורח חיים סימן רעב סעיף ב

(ה) יין מגתו מקדשין עליו; וסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום.

(7) משנה ברורה סימן רעב ס"ק ה

יין מגתו - ומ"מ מצוה מן המובחר ביין ישן והיינו כשכבר עבר עליו מ' יום:

(8) רשב"ם מסכת בבא בתרא דף צז עמוד ב

יין קוסס - הוא יין הנמכר בחנות ופסול הוא דלא הוי שכר ולא ראוי להיות שכר כיון מגתו דסופו מיהא להיות שכר.

(9) המאירי על מסכת פסחים דף קז/א

המתוק מאליו אף על פי שלנסוך פסול הואיל ואינו משכר מקדשין עליו:

(10) שו"ת שבט הלוי חלק ט סימן נח

אבל מה אעשה שבעל בה"ל והרבה שעסקו בזה לא ראו דברי המאירי ב"ב שם והן בח' המאירי פסחים ק"ז שכ' וז"ל המתוק מאליו בלא שום סבה עד שאינו משכר פסול לגבי מזבח ומקדשין עליו ע"כ, הנה למדנו דבר חדש דאינו משכר אינו פסול קידוש אם בלא"ה תורת יין פרי הגפן עליו. . .

... סו"ד לענ"ד אינו משכר אינו פסול לקידוש כמבואר במאירי בתנאי שאין עוד ריעותא ביין עצמו, ויש עוד להאריך בשיטת הש"ס דב"ב לדעת המאירי אך א"צ וגם אין זמני אתי.

(11) שו"ת רש"י סימן פח

ורש"י ז"ל כתב בתשובה: ואף בפרשה + ואף בפרשה ט"ס הוא ולדעתי צ"ל ואף בפה"ג אין מברכין עליו (על יין מבושל) ותיקנתי זה ע"פ הגי' בכפתור ופרח כ' בשם תשו' רש"י + אין מברכין עליו על יין מבושל [בנגוד לדעת רוב חכמי צרפת ואשכנז הראשונים].

12) תוספות מסכת בבא בתרא דף צו עמוד א

אילימא למעוטי יין מגתו כו' - ... יש להביא ראיה מירושלמי דשקלים ודערבי פסחים דין גמור הוא דאמר התם ארבע כוסות שאמרו יוצאים ביין מבושל אלמא מקדשין איין מבושל ודלא כפרש"י ור"ש שכתבו דין מבושל מברכין עליו שהכל דאישתני לגריעותא ואין להאריך כאן.

13) שולחן ערוך אורח חיים סימן רב סעיף א

על כל פירות האילן מברך בתחלה: בורא פרי העץ, חוץ מהיין שמברך עליו: בפה"ג, בין חי בין מבושל

14) רמב"ם הלכות שבת פרק כט הלכה יד

אין מקדשין אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח, לפיכך אם נתערב בו דבש או שאור אפילו כטיפת החרדל בחבית גדולה אין מקדשין עליו, כך אנו מורין בכל המערב, ויש מי שמתיר לקדש עליו ואומר לא נאמר היין הראוי לנסך על גבי המזבח אלא להוציא יין שריחו רע או מגולה או מבושל שאין מקדשין על אחד מהן.

15) מגיד משנה הלכות שבת פרק כט הלכה יד

אין מקדשין אלא על היין וכו'. פרק המוכר פירות בב"ב (דף צ"ז) אמר רב אין אומרין קידוש היום אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח ושקלו וטרו התם והעלו שכל מה שכשר לניסוך בדיעבד לכתחלה אומר עליו קידוש ומה שאינו כשר בדיעבד לניסוך אין מקדשין עליו ואמרו לאפוקי מאי והעלו להוציא שריחו רע או מגולה והעלו חכמי המערב שהוא הדין לנתערב בו דבש שאף הוא פסול לנסכים ואפילו בדיעבד ואע"פ שלא פרטוהו כיון שהזכירו בדומה די בכך, והגאונים האחרים סבורים שלא מעטו לקדוש אלא יין הפסול מחמת עצמו אבל יין שנתערב בו דבש הדבש הוא שאסרו מפני שפסלו הכתוב מעל גבי המזבח ולא נתמעט לקידוש וכן עיקר ולזה הסכימו האחרונים.

16) שולחן ערוך אורח חיים סימן רעב סעיף ח

מקדשין על יין מבושל ועל יין שיש בו דבש, וי"א שאין מקדשין עליהם. הגה: והמנהג לקדש עליו אפילו יש לו יין אחר רק (כג) שאינו טוב כמו המבושל או שיש בו דבש (אגור).

17) משנה ברורה סימן רעב ס"ק כג

שאינו טוב וכו' - דאם הם שוין יש לחוש לדעת היש אומרים שמחמירין בזה שלא לקדש ולענין ברכה כבר נפסק לעיל בפשיטות בסימן ר"ב ס"א דמברכין עליו בפה"ג:

18) שמירת שבת כהלכתה מ"ז - י"ט

יש נוהגים לבשל את היין שמקדשים עליו (צא) או קונים יין מפוסטר מחשש שמא יגע ביין נכרי או מחלל שבת בפרהסיא ויאסרו כי יין שנתבשל שוב אינו נאסר במגע ויש אומרים שפיסטור היין אינו מועיל לגבי מגע נכרי או מחלל שבת בפרהסיא

צא עיין סי' רעב סע' ח ברמ"א דהמנהג לקדש על יין מבושל וע"ש במ"ב ס"ק כג דכל שהן שוין יש לחוש לדעת המחמירים ובני"ד כיק שמבשל את היין כדי להניצל מחשש איסור ודאי עדיף

19) כתבי הרב הגרי"א הענקין ח"ב סימן יח ע"ד יין של גרייפ דזשוס אם כשר לקידוש ולד' כוסות

כנראה החילוק הוא בין יין מגתו שראוי להיות חזק שאז דין יין לו ובין זה שבעיקרו כבר אינו ראוי להיות חזק שאז אין לו דין יין אף שנעשה ממין ענבים ולפי"ז יש להסתפק בגרייפ דזוס כדעת הדר"ג כיון שנעשה בו לעשה שלא יגיע לתסיסה אף שכבר הגיע לכלל יין (והא דין מבושל כשר אפשר דמיירי שכבר ה' תוסס) ויש לעיין בכל מיני יינות שכשרים בדיעבד לנסכים (בגמ' דב"ב צז) ועכ"פ מי שיכול לשתות יין בודאי אין לו לצאת בגרייפ דזוס [תשכ"ב]

ע"ד גרייפ דזוס קבלתי כדעיות מרבנים העוסקים בזה ואמרו לי שאם מניחים אותו באויר שאינו קר נעשה יין והרבה מיני יין הנמכרים בשוק היו

Making Kiddush on Grape Juice

מתחלתם גרייפ דזוס. אנכי כתבתי בהפרדס בשם כנה"ג תשובה א' שכתב בשם הב"י שאותם המשימים מין עפר לבן על הענבים קודם הסחיטה אז ברכה המשקה שהכל ואין דינם כסוחט אשכול ענבים שראוי להיות יין וע"כ ברכתו בפה"ג אף שאין בו חזק היין עדיין וכ"ז אינו ענין לגרייפ דזוס של עכשיו אמנם כתבתי שמי שיכול לשתות צריך לשתות יין רגיל שבכל התורה והגמ' מקושר יין עם שכרות שעיקר יין הוא כשראוי להיות שכור על ידו ומשמח אבל למי שאלקוהול אינו מורשה לו מהרופאים פשוט שיכול לברר עליו בפה"ג ולקדש אפילו הוא מבושל כדפסקינן [תשכ"ד]

20) AMERICAN JEWISH YEAR BOOK (1923) A RESPONSE TO THE QUESTION Whether Unfermented Wine May Be Used In Jewish Ceremonies. BY LOUIS GINZBERG Professor of Talmud, the Jewish Theological Seminary of America. (Translated from the Hebrew original)

THE QUESTIONS

1. Is there any reason why fermented wine should be preferred to unfermented in the performance of Jewish religious ceremonies?
2. Is there any reason why grape-juice may not be used in the performance of those ceremonies?

THE RESPONSE

The above questions were referred to me by the Rabbinical Assembly of the Jewish Theological Seminary of America. They have become of more than theoretical importance because of the prohibition by the Eighteenth Amendment to the Constitution of the United States of the "manufacture, sale or transportation within" the United States of intoxicating liquors "for beverage purposes". Under the Volstead Act and the Regulations of the Department of Internal Revenue, Jews are permitted to buy wine for the performance of their religious customs. This privilege has given rise to widespread abuse which has attracted attention from many quarters. Many people, not Rabbis, have presumed to exercise the functions of Rabbis, in order to procure and help others procure wine not at all for religious purposes, but for "beverage purposes" The Rabbinical Assembly has been moved by the discovery of these scandals to ask whether fermented wine is indeed essential to the performance of any Jewish religious ceremony.

21) שו"ת הר צבי או"ח א סימן קנח

+ /מתוכן הענינים/ להרב י' ש' הורביץ ז"ל, חשון תרפ"ז + מיץ ענבים אם מקדשין עליו ודין ברכתו.

כת"ר מאריך בדין הגרייפ - יום, הוא מיץ ענבים, שתיכף לסחיטת הענבים מבשלים אותו ועי"ז נפקע ממנו כח האלקוהול, ויצא לריב על זה שאמר כי מצוה מן המובחר לקדש על הגרייפ - יום, והעלה שם להלכה דאין מברכין עליו בפה"ג וכן אין מקדשין עליו וגרוע משאר מי פירות, ע"כ.

הנה בזה שהשיג על ההוא מ"ד שזה מצוה מן המובחר לקדש עליו, בזה ודאי הצדק עם מע"כ, דמי הוא זה שיצא נגד המג"א שפסק דיין ישן מצוה מן המובחר. אבל מה שמע"כ מוסיף דאין לברך ע"ז בפה"ג ואין מקדשין עליו, לכאורה הפריז על המדה, שהרי בשו"ע הכריע כהרא"ש ודעמו דיין מבושל ברכתו בפה"ג ומקדשין עליו (יעוין בפמ"ג שתמה על הכרעת השו"ע נגד הרבה מהראשונים דסברי דמבושל אין מקדשין ואין ברכתו בפה"ג, אבל בתה"ד סימן לו מבואר דמסתבר כהרא"ש וסייעתו, וכמדומה שבמגן גבורים סימן רב כתב ככל הנ"ל), והרי משסוחטין הענבים תיכף יש לו דין יין לברכה ולקדוש, וא"כ מנ"ל דבשול מגרע לפי"מ דקיי"ל כהרא"ש דגם על מבושל מקדשין, ולומר דבשול תיכף לסחיטת הענבים גרע טפי, מנ"ל לחלק בכך, ועוד הרי מבואר בס' חיי אדם (הל' שבת כלל ו' סעיף ז) וז"ל: מצוה לקדש על יין או יין צמוקים ובלבד שיהיה בו טעם יין וכו', ומקדשין על יין מבושל, ולכן מותר לבשל הצמוקין ולסנן היין ולקדש עליו, עכ"ל. משמע להדיא דאף בצמוקין שנתבשלו מותר לקדש, מכש"כ בענבים שנשחטו ונתבשלו דראוים הם לקידוש. (יעוין רש"י מנחות דף פו ע"ב).

ולכאורה נשחטו ונתבשלו עדיפא טפי דחל ע"ז שם יין קודם הבישול, משא"כ בענבים שנתבשלו שלא היה לזה שם יין מעולם קודם הבישול, וכ"כ בסידור דה"ח דיני קידוש דיין צמוקים מקדשין עליו ואפילו בישראל הצמוקים, דיין מבושל מקדשין עליו.

22) שו"ת יחוה דעת חלק ב סימן לה

שאלה: מיץ ענבים ויין שעוברים תהליך של פיסטור, האם אפשר לקדש עליהם בשבת ויום טוב, ולברך עליהם בורא פרי הגפן, או שמא דינם כדן יין מבושל, שלדעת פוסקים רבים ברכתו שהכל נהיה בדברו, ואין מקדשים עליו?

... לפיכך יין ומיץ ענבים מפוסטרים, מברכים עליהם בתחילה בורא פרי הגפן, ולבסוף ברכה מעין שלש, שהיא על הגפן ועל פרי הגפן. ומקדשים עליהם בשבתות וימים טובים.